

Folk Stories

Prof. Avigdor Shinan / the Hebrew University of Jerusalem – shinan@huji.ac.il

[1] GenR 17:7

A Roman lady asked R. Jose: 'Why by a theft?' 'Imagine,' replied he, 'a man depositing an ounce of silver with you in secret, and you return him a litra of gold openly; is that theft!?' 'Yet why in secret?' she pursued. 'At first He created her for him and he saw her full of discharge and blood; thereupon He removed her from him and created her a second time.' 'I can corroborate your words,' she observed. 'It had been arranged that I should be married to my mother's brother, but because I was brought up with him in the same home I became plain in his eyes and he went and married another woman, who is not as beautiful as I.'-- It once happened that a pious man was married to a pious woman, and they did not produce children from each other. Said they, 'We are of no use to the Holy One, blessed be He,' whereupon they arose and divorced each other. The former went and married a wicked woman, and she made him wicked, while the latter went and married a wicked man, and made him righteous. This proves that all depends on the woman' [cherchez la femme]

[2] LevR 34:2 – version I

For the work of a man will He pay him, and cause every man to find [himself] according to his ways (Job 34, 11). A story is told that a certain man had two sons, one of whom practiced charity while the other did no charitable deed at all. The one who practiced charity sold his house and all that he had and spent the proceeds on charity. Once, on Hoshana Rabbah, his wife gave him ten pulsin and said to him: 'Go and buy something for your children in the market.' No sooner had he gone out than the charity-collectors met him. They said: 'Here comes the lord of charity! Give your share,' they begged, 'to this charity, for we are buying a dress for a certain orphan girl.' He took the ten pulsin and gave them to the men. Being ashamed to go home, he went to the synagogue. There he saw some of the citrons that the children throw about on Hoshana Rabbah. As we have learned elsewhere (Mishnah Sukkah) that it is permitted to take away the palm-branches from the children, as well as to eat their citrons. So he took the citrons from them, filled a huge sack with them and set out on a voyage upon the great sea, till he reached the king's province. When he arrived there, it so happened that the king felt a pain in his bowels and was told by his physicians: This is your cure: Eat of those citrons which the Jews use in their prayers on Hoshana Rabbah and you will be healed.' Thereupon they searched all ships and all the province but could find none. They went and found that man sitting on his sack. 'Have you anything with you?' they asked

מטרונה אחת שאלה את רבי יוסי, אמרה לו למה בגניבה, אמר לה משל אם הפקיד אדם לידך אונקיא של כסף בחשאי וחזרת ליה ליטרא של זהב בפרהסיא זו גניבה, אמרה לו, למה במטמוניות, ואמר לה בתחלה בראה לו, וראה אותה מלאה רירין ודם הפליגה ממנו, חזר ובראה לו פעם ב', אמרה לו מוספת אני על דבריך אמורה הייתי להנשא לאחי אמי ועל ידי שגדלתי עמו בבית התכערתי בעיניו, והלך ונשא לו אשה אחרת ואינה נאה כמוני. מעשה בחסיד אחד שהיה נשוי לחסידה אחת ולא העמידו בנים זה מזה, אמרו אין אנו מועילים להקב"ה כלום, עמדו וגרשו זה את זה, הלך זה ונשא רשעה אחת ועשתה אותו רשע, הלכה זאת ונשאת לרשע אחד ועשתה אותו צדיק, הוי שהכל מן האשה.

"כי פועל אדם ישלם לו וכאורח איש ימצאנו" (איוב לד, יא). עובדה הוה בחד גבר דהוה ליה תרין בנין חד הוה עביד מצווין סגין וחרנה לא הוה עביד כל עיקר. דין דהוה עביד מצווין סגין זבין ביתיה וכל מה דהוה ליה בגין מצוותא. חד זמן ביום הושענא יהבת ליה איתתיה עשרה פורין אמרה ליה פוק זבון לבניך כלום מן שוקא. כיון דנפק מן שוקא פגעון ביה גבאי צדקה אמרי הא מרי מצוותא אתא ליה. אמרי ליה הב חולקיך בהדין מצוותא דאנן בעיין מיזבון קלוב להדה יתמתא, נסב הלוך פוריית ויהב להון. נתבייש לילך אצל אשתו מה עשה, הלך לבית הכנסת וחמא תמן מן אילין תורגייא דטענין מינוקיא ביום הושענא, דתנינן תמן "מיד התינוקות שומטין את לולביהן ואוכלין אתרוגיהן" (משנה סוכה). נסב מינהון ומלה מרצופיה והלך ופירש בים הגדול עד שהגיע למדינת הים. ארעת שעתא ואישתכח ההוא מלכא חשש מעיו, אמרין ליה אסוותא אילו הוה לך חד אתרוגא מן מה דטענין יהודאי ביומא דהושענא הויתא אכיל ומיתסי לשעתא אזלון בעיין בכל מדינתא ובכל אלפייה ולא אשכחון ואזלון ואשכחון להווא גברא רביע על שקיה, אמ' ליה אית לך כלום מזבנא, אמ' להון גבר מיסכן אנא ולית גביי כלום. אפתחון שקיה ואשכחוניה מלי אתרוגין. אמרין ליה אילין

him. 'I am a poor man,' he replied', 'and I have nothing to sell.' They rummaged in his sack and found some of those citrons. 'Where are these from?' they inquired. He told them that they were of those which the Jews used in their prayers on Hosha'na Rabbah. They lifted the sack and brought it to the king, and it so happened that he ate the citrons and was cured. The king ordered: 'Empty his sack and fill it with denarii', and so they did. Then he returned home safely.

[3] LevR 34:2 – version II

... and so they did. The king said to him: 'Ask any other favor and I shall grant it to you.' He answered: 'I beg that my property be returned to me and that all the people shall come out to meet me.' This was done for him. When he arrived at his own province a herald preceded him and all the people came out to meet him. His brother with his children came to meet him as well. As they were crossing a river the current of the river caught them and carried them off. Thus it turned out that he entered into his house and inherited his own property and his brother's property. This confirms the text, 'For the work of a man will He pay unto him' etc.

[4] LevR 3:5

AND HE SHALL REND IT BY THE WINGS THEREOF, BUT SHALL NOT DIVIDE IT ASUNDER (Lev. I, 17) R. Johanan said: An ordinary being, should he smell the odour of [burning] wings, is nauseated thereby, and you say, 'And the priest shall make it smoke upon the altar' (ib.)! Why then all this?-Just in order that the altar may be enhanced by the sacrifice of a poor person. King Agrippa wished to offer up a thousand burnt offerings in one day. He sent to tell the High Priest: 'Let no man other than myself offer sacrifices to-day!' There came a poor man with two turtle-doves in his hand, and he said to the High Priest: 'Sacrifice these.' Said he: 'The king commanded me, saying, "Let no man other than myself offer sacrifices this day."' Said he: 'My lord the High Priest, I catch four every day; two I offer up, and with the other two I sustain myself. If you do not offer them up, you cut off my means of sustenance.' The priest took them and offered them up. In a dream it was revealed to Agrippa: 'The sacrifice of a poor man preceded thine.' So he sent to the High Priest, saying: 'Did I not command you thus: "Let no one but me offer sacrifices this day"?' 'Said he to him: 'Your Majesty, a poor man came with two turtle-doves in his hand, and said to me: "I catch four birds every day; I sacrifice two, and from the other two I support myself. If you will not offer them up you will cut off my means of sustenance." Should I not have offered them up?' Said he to him: 'You were right in doing as you did.' -- An ox was once being led to sacrifice, but would not budge. A poor man came along with a bundle of endive in his hand. He held it out towards the ox,

מן האן, אמ' להון מן אילין דיהודאי מצלי ביום הושענא. אטעונוניה גבוי ואסקוניה קומי מלכא. ארעת שעתא ואכל מן הלין תרוגיה ואיתסי. אמ' פנון ליה מרצופיה ומלון ליה דינרין, עבדון ליה כן ואזל לביתיה בשלם.

עבדון לו כן. אמ' ליה מלכא שאל לך שאילה ואנא עביד, אמ' ליה שאילנא דיחזר לי מדלי ויפקון כל עמא לקדמותי. עבדון ליה כן. כיון דימטא להווא למינה נפק כרוזא קודמוי ונפקו כל עמא לקדמותיה. נפק אחוי ובנוי לקדמותיה מידגזיין בחד נהר יהבת להון שובלתא דנהרא ושטפת יתהון, ואשתכח עלל לביתיה וירת מדליה מדלא דאחוי, לקיים מה שנ' כי פועל אדם ישלם לו וגו'.

'ושסע אתו בכנפיו ולא יבדיל' (ויקרא א, יז). אמ' ר' יוחנן הדיוט הזה אם מריח הוא ריח כנפיו נפשו סוללת עליו ואת אמ' יקרב לגבי מזבח, וכל כך למה, כדי שיהא מזבח מהודר בקורבנו שלעני. אגריפס המלך ביקש להקריב אלף עולות ביום אחד. שלח ואמ' לכהן אל יקריב אדם היום חוץ ממני. בא עני אחד ובידו שני תורין אמ' לו הקריב לי את אילו, אמ' לו המלך ציוני ואמ' לי אל יקרב אדם חוץ ממני היום. אמ' לו אדני כהן ארבעה אני צד בכל יום, אני מקריב שנים ומתפרנס בשנים, אם אי אתה מקריבן אתה חותך פרנסתי. נטלן והקריבן. נראה לו לאגריפס המלך בחלום קרבנו שלעני קדמך. שלח ואמ' לכהן לא כך אמרתי לך אל יקריב אדם חוץ ממני היום. אמ' לו אדני המלך בא עני אחד ובידו שני תורין אמ' לי הקריב לי את אילו. אמרתי לו המלך ציוני ואמ' לי אל יקריב אדם חוץ ממני היום, אמ' לי ארבעה אני צד בכל יום, אני מקריב שנים ומתפרנס בשנים, אם אי אתה מקריבן אתה חותך פרנסתי, לא היה לי להקריב. אמ' לו יפה עשיתה כל מה שעשיתנה.

מעשה בשור אחד שהיו מושכין אותו לקרבן ולא היה נמשך, בא עני אחד ובידו אגודה של טרקיסימה והושיטה לו ואכלה וגעש והוציא

which ate it, sneezed, and expelled a needle, and then allowed itself to be led to sacrifice. In a dream it was revealed to the owner of the ox: 'The poor man's sacrifice preceded thee.' -- Once a woman brought a handful of fine flour, and the priest despised her, saying: 'See what she offers! What is there in this to eat? What is there in this to offer up?' It was shown to him in a dream: 'Do not despise her! It is regarded as if she had sacrificed her own life.' -- "When anyone [נפש] brings a grain offering to the Lord (Lev. 2:1

[5] Psikta 22:2

In Sidon it happened that a man took a wife with whom he lived for ten years and she bore no children. When they came to R. Shimeon ben Yohai to be divorced, the man said to his wife: Take any precious object I have in my house, take it and go back to your father's house. Thereupon R. Shimeon said: Even as you were wed with food and drink [being served], so you are not to separate save with food and drink. What did she do? She prepared a great feast, gave her husband too much wine to drink then beckoned to her maidservants saying "take him to my father's house". At midnight he woke up from his sleep and asked "Where am I?", she replied: "Did you not say 'take any precious object I have in my house, take it and go back to your father's house'? I have no more precious object than you". When R. Shimeon heard that, he prayed in the couple's behalf and they were remembered with children.

[6] Deut.R.1:15

Our Rabbis say: Once the Sages came to Dama b. Nethina to Askalon, where he lived, to buy from him a precious stone [to replace one] lost from the vestments of the [high] priest, and they fixed the price with him at a thousand golden pieces. He entered the house and found his father asleep with his leg stretched out on the chest wherein the stone was lying. He would not trouble him, and he came out empty-handed. As he did not produce the stone the Sages thought that he wanted a higher price, and they therefore raised their offer to ten thousand golden pieces. When his father awoke from his sleep Dama entered and brought out the stone. The Sages wished to give him ten thousand golden pieces, but he exclaimed: 'Heaven forbid! I will not make a profit out of honoring my parents; I will only take from you the first price, one thousand golden pieces, which I had fixed with you.' And what reward did the Holy One, blessed be He, give him? Our Rabbis report that in the very same year his cow gave birth to a red heifer which he sold for more than ten thousand golden pieces.

מחט ונמשך לקרבן. נראה לבעל השור בחלומו קרבנו שלעני קדמך. -- מעשה באשה אחת שהביאה קומץ אחד שלסולת והיה כהן מבזה עליה ואמ' ראו מה הן מקריבות, מה בזה לאכל מה בזה להקריב, נראה לכהן בחלום אל תבזה עליה כאילו נפשה הקריבה... 'ונפש כי תקריב קרבן מנחה לה' (ויקרא ב, א)

מעשה בצידן באחד שנשא אשה ושהא עמה עשר שנים ולא ילדה, אתון לגבי ר' שמעון בן יוחי למשתבקה, א' לה, כל חפץ שיש לי בתוך ביתי טלי אותו ולכי לבית אביך. א' להם ר' שמעון בן יוחי כשם שנזדווגתם מתוך מאכל ומשקה כך אין אתם פורשין זה מזה אלא מתוך מאכל ומשקה. מה עשת, עשת סעודה גדולה ושיכרתו יותר מדיי ורמזה לשפחותיה ואמרה להון טלו אותו לבית אבא. בחצי הלילה ניעור משנתו, אמר להן, איכן אני נתון, אמרה לו, לא כך אמרתה כל חפץ שיש לי בתוך ביתי טלי אותו ולכי לבית אביך, וכדון הוא אין לי חפץ טוב ממך. כיון ששמע ר' שמעון בן יוחי כך, נתפלל עליהם ונתפקדו.

אמרו רבותינו פעם אחת באו חכמים אצל דמה בן נתינה ליקח הימנו אבן אחת טובה שנאבדה מכלי כהן שהיה דר באשקלון ופסקו עמו באלף זהובים נכנס ומצא רגלו של אביו פשוטה על התיבה שהיתה אבן טובה בתוכה והיה ישן ולא בקש לצערו ויצא לחוץ ריקם, כיון שלא הוציאה כסבורין שמבקש מהן יותר והעלו דמיה י' אלפים זהובים כשניעור אביו משנתו נכנס והוציאה להן בקשו ליתן לו י' אלפים זהובים אמר להם חס לי איני נהנה משכר אבותי אלא בדמים הראשונים שפסקתי עמכם אלף זהובים כך אני נוטל מכם. ומה שכר נתן לו הקדוש ברוך הוא אמרו רבותינו באותה שנה ילדה פרתו פרה אדומה ומכרה יותר מי' אלפים זהובים.

[7] Gen.R.95 (manuscript only)

Hannah B. Hakhinai and R. Shimon B. Yoachai went to study Torah in front of R. Akivah in Bene Berak and stayed there for thirteen years. R. Shimon sent letters to his house and knew what was happening in his house while Hannah did not send letters to his house and did not know what was happening in his house. His wife sent to him saying: "your daughter has matured, come and marry her off". R. Akivah saw in *Ruach Hakkodesh* and said: "Anyone who has a matured daughter should go and marry her off". What did he do? He went and sat at the place where the girls use to draw water. He heard the voice of the girls calling "Daughter of Hakhinai, fill you jug and come up". She was walking and he walked behind her till she entered his house. His wife hardly saw him before she passed away [But some say that she came back to life]

[8] LamR 1:19

R. Joshua met a child sitting by the crossroad. He asked, 'Which is the nearest way to the city?' He replied, 'This way is near and far, and that way is far and near.' R. Joshua went along the road which was near and far; but as he approached the city he found gardens and orchards surrounding the wall. So he returned to the child and asked, 'My son, is that the nearest way to the city?' He replied, 'Did I not tell you that this way is near and far and that way far and near?' -- He went on from there and met a child holding a covered dish. He asked, 'What have you got covered in that dish?' He answered, 'If my mother wanted you to know what I had, she would not have told me to cover it.' -- When he entered the city, he met a little girl standing and filling her pitcher from the well. He said to her, 'Give me some water to drink.' She replied, 'Both for you and your donkey.' When he had drunk and was turning to go away, he said to her, 'My daughter, you have acted like Rebekah.' She retorted, 'I acted like Rebekah but you have not acted like Eliezer!-- It has been taught: We should leave over *pe'ah* of a dish prepared in *kederah*, but not of a dish prepared in an *ilpas*. Now it is related that R. Joshua was once the guest of a widow. On the first day she brought him a dish of food which he ate leaving none for her as *pe'ah*. On the second day she brought him a dish which he again ate without leaving any for her as *pe'ah*. On the third day she oversalted for him a dish of pounded grain. When R. Joshua tasted it he pushed it aside. She asked, 'Rabbi, why have you pushed aside this dish of pounded grain?' He answered, 'I have already had a meal during the day.' She said, 'If you already had a meal during the day, why did you not decline the bread as you declined this pounded grain? Perhaps you have left it over as *pe'ah*?! Why did you not leave it from the two dishes you ate as you have left it from this pounded grain?' Thereupon R. Joshua exclaimed, 'Never has anyone got the better of me except this widow, the little girl and those children'.

חנניה בן חכיניי ור' שמעון בן יוחיי הלכו ללמוד תורה אצל ר' עקיבה בבני ברק, ועשו שם שלוש עשרה שנה. ר' שמעון בן יוחיי היה משלח כתבים לביתו והיה יודע מה בביתו, חנניה בן חכיניי לא היה משלח כתבים לביתו ולא היה יודע מה בביתו. שלחה אשתו ואמרה לו: "בתך בגרה בוא והשיאה". צפה ר' עקיבה ברוח הקודש, אמר: "כל מי שיש לו בת בוגרת - ילך וישיאה". מה עשה? הלך לו למקום השואבות. שמע קולן של השואבות אומרות: "בתו של חכיניי, מלאי את כדך ועלי לך". היתה מהלכת והוא מהלך אחריה, עד זמן שנכנסה לביתו. לא הספיקה ביתו לראותו, עד שיצאה נשמתה [ויש אומרים שחזרה].

הלך רבי יהושע ומצא תינוק אחד יושב על פרשת דרכים, אמר לו איזו דרך קרובה לעיר, אמר לו זו קרובה ורחוקה וזו רחוקה וקרובה, הלך רבי יהושע בזו שקרובה ורחוקה, כיון שהגיע לעיר מצא גנות ופרדסים מוקפים לחומה וחזר אצל אותו תינוק ואמר לו בני וכי זו דרך קרובה לעיר, אמר לו לא כך אמרת לך שזו קרובה ורחוקה וזו רחוקה וקרובה. -- הלך משם ומצא תינוק אחד ובידו כלי מכוסה, אמר לו מה בידך מכוסה בכלי זה, אמר אילו בעיית אימא דתדע מה דאית עמי לא הות אמרה לי כסיתיה. -- כיון שנכנס לעיר מצא תינוקת עומדת ממלאה מן העין, אמר לה השקיני מים, אמרה ליה לך ולחמורך, כיון ששתה ופנה לילך, אמר לה בתי עשית כמעשה רבקה, אמרה ליה אני עשיתי כמעשה רבקה, ואתה לא עשית כמעשה אליעזר. -- תני מניחין פאה על מעשה קדרה ואין מניחין פאה על מעשה אלפס, ומעשה ברבי יהושע שנתארח אצל אשה אלמנה, יום ראשון הכניסה לו תבשיל ואכלו ולא הניח לה פאה, יום שני הכניסה לו תבשיל ואכלו ולא הניח לה פאה, יום שלישי הקדיחתו במלח תבשיל של גריסין, כיון שטעם רבי יהושע משך ידו מהם, אמרה לו רבי מפני מה משכת ירך מן הגריסין הללו, אמר לה כבר סעדתי מבעוד יום, אמרה לי האם סעדתי מבעוד יום מפני מה לא מיעטת בפת, כדרך שמיעטת בגריסין הללו, שמא פאה הנחת? על שני תבשילין שאכלת למה לא הנחת, כמו שהנחת בגריסין הללו? באותה שעה אמר ר' יהושע מימי לא נצחני אדם אלא אלמנה זו ותינוקת אחת ואותם תינוקות.

